

Stockholm den 3 september 2021

R-2025/1165

Till Justitiedepartementet

Ju2025/01157

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 20 maj 2025 beretts tillfälle att yttra sig över utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld.

Sammanfattning

Advokatsamfundet – som anser att den föreslagna nykriminaliseringen varken är nödvändig, effektiv eller proportionerlig – avstyrker förslaget om att ett nytt brott ska införas i brottsbalken med beteckningen *psykiskt våld*. Övriga delar av förslaget lämnas utan erinran.

Advokatsamfundet instämmer i att psykiskt våld är ett allvarligt samhällsproblem och att det bör motverkas. Det ifrågasätts dock att ny kriminalisering är det mest ändamålsenliga sättet att stärka skyddet, särskilt mot bakgrund av att befintliga straffbestämmelser redan ger utrymme att beivra de mest klandervärda fallen.

Förslaget innebär betydande risker för rättsosäkerhet och brister i förutsebarhet. Kriminalisering måste vila på tydliga rekvisit, förutsebar rättstillämpning och en korrekt avvägning mellan skyddsintresset och de rättigheter som tillkommer misstänkta och tilltalade. Vissa förändringar i bestämmelsens utformning är välkomna, men de är inte tillräckliga för att undanröja de grundläggande problem som förslaget innebär.

Bakgrund

Advokatsamfundet har tidigare yttrat sig över bl.a. departementspromemorian *Straffansvar för psykiskt våld* (Ds 2022:18).¹ I det remissvaret har samfundet betonat vikten av tydliga rekvisit, rättssäker tillämpning och proportionalitet i förhållande till behovet av skydd. I remissvaret över förslagen i denna departementspromemoria avstyrkte Advokatsamfundet det föreslagna brottet *psykisk misshandel*. Detta med hänvisning till att gällande rätt i huvudsak redan medger lagföring mot psykiskt våld och att de föreslagna rekvisiten ansågs var för vaga och svåra att förutse.

Advokatsamfundet påtalade även risken för att brottet skulle komma i konflikt med yttrandefriheten. Advokatsamfundet anser att dessa invändningar i allt väsentligt kvarstår utifrån förslaget såsom det nu är utformat i det aktuella utkastet till lagrådsremiss, även om terminologin förändrats och vissa förtydliganden har gjorts.

Synpunkter

Gällande rätt och definitionen av psykiskt våld

Begreppet psykiskt våld är etablerat i språket, men saknar en enhetlig juridisk definition. Detta riskerar att leda till oförutsebar tillämpning. Flera former av psykiskt våld omfattas redan av gällande bestämmelser, såsom misshandel, olaga tvång, olaga hot, ofredande, förolämpning, skadegörelse, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. De mest klandervärda fallen täcks sedan tidigare av bl.a. olaga tvång och ofredande. Tidigare överväganden i andra straffrättsliga lagstiftningsprojekt där man funnit att en särskild kriminalisering av psykiskt våld inte varit motiverad, är fortfarande giltiga.

Internationella åtaganden

Advokatsamfundet konstaterar att tidigare utredningar funnit att Sverige uppfyller sina internationella åtaganden enligt t.ex. artikel 33 i Istanbulkonventionen och artikel 19 i Barnkonventionen. Något nytt underlag som visar att dessa åtaganden nu inte uppfylls har inte presenterats. Den omständigheten att befintliga straffbud inte tillämpas fullt ut, är inte ett tillräckligt skäl för ny kriminalisering. Advokatsamfundet står fast vid bedömningen att åtagandena redan är uppfyllda och att bristen ligger i tillämpningen och inte i lagstiftningens innehåll. Att befintliga straffbud inte alltid tillämpas på

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 15 november 2022 över departementspromemorian *Straffansvar för psykiskt våld* (Ds 2022:18).

psykiskt våld i den omfattning som ordalydelsen medger, är inte ett tillräckligt skäl för att införa ett nytt brott. Denna brist kan och bör i stället hanteras genom åtgärder som utbildningsinsatser, ökad kompetens och ökade resurser inom rättsväsendet.

Bevisfrågor och risk för missbruk

Brott som bygger på ett mönster av handlingar där enskilda gärningar inte är straffbara i sig, skapar stora bevisproblem och risk för spretig bevisvärdering. Det finns dessutom en påtaglig risk för att bestämmelsen kan komma att användas i destruktiva relationskonflikter, t.ex. som verktyg för anmälningar och motanmälningar i samband med separationer och vårdnadstvister. Även ur målsägandeperspektiv är de synpunkter som Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (Roks) och Åklagarmyndigheten tidigare framfört om att bestämmelsen kan missbrukas för att förklara förekomst av fysiskt våld värda att beakta.

Uppsåt och förutsebarhet

Att det inte krävs uppsåt i förhållande till att det relevanta beteendet faktiskt får en allvarlig påverkan på målsäganden innebär en risk för att personer döms trots att de varken insett, avsett, eller varit likgiltiga inför just den effekten. Det kan leda till svårbedömda gränsdragningar mellan likgiltighetsuppsåt och exempelvis medveten oaktsamhet när den tilltalade inte varit medveten om att beteendet riskerade att få effekten att allvarligt skada en persons självkänsla. Problematiken förstärks i nära relationer där bedömningen ofrånkomligen måste göras med hänsyn till individuella och kulturella skillnader.

Straffskala och konkurrens

Den föreslagna straffskalan är vid och sträng, vilket i och för sig riskerar att leda till att inte hela straffskalan kommer tillämpas. Att vissa gärningar redan kan rubriceras som andra brott med motsvarande straffskala innebär att konkurrensfrågor måste avgöras från fall till fall. Lagkommentarens formulering om att i sådana fall välja den ”mest följdriktiga och rimliga” lösningen understryker bristen på förutsebarhet.

Avslutande synpunkter

Psykiskt våld är en företeelse som bör motverkas med kraft. Advokatsamfundet anser dock att nuvarande lagstiftning, om den används fullt ut, ger tillräckliga verktyg för att

lagföra de mest klandervärda fallen. Ny kriminalisering riskerar att försämra rättssäkerheten utan att tillföra något väsentligt i det materiella skyddet.

Övriga delar av förslaget lämnas utan erinran.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander